

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Яцун Л.М., д-р екон. наук, проф.
Харківський державний університет харчування та торгівлі

Важливе завдання науки харчування на сучасному етапі полягає в розробці механізму взаємодії між секторами та виробниками з метою визначення закономірностей розвитку економічних систем сфери харчування регіону. Бажаним орієнтиром для більшості країн стає модель соціально орієнтованої економіки, яка принципово змінює співвідношення індивідуальних та суспільно організованих форм життєдіяльності людини, включаючи її харчування. Для оцінки пропорцій індивідуальних та суспільних форм харчування запропоновано використання блок-матриць балансів факторів виробництва сфери харчування, що формуються за рахунок різних джерел відтворення впродовж усього харчового ланцюга.

Дослідження господарських і виробничо-економічних систем та механізмів їх функціонування у сфері харчування показали, що суспільний сектор не став пануючим не лише у споживанні, але й за деякими видами харчових продуктів навіть у їх вирощуванні, переробці та виробництві. Суспільне виробництво загалом являє собою сукупність численних взаємопов'язаних економічних систем, кожна з яких має свою історію і власні закони еволюції та розвитку. Узагальнюючи погляди зарубіжних та вітчизняних економістів, запропоновано класифікацію економічних систем, секторів та суб'єктів, поділених на основні види: суспільно-економічні формації, господарські системи, виробничо-економічні системи та їх організаційно-правові форми з урахуванням специфіки сфери харчування.

Дослідження домашніх та суспільних форм господарювання показує, що вони, по суті, є багатопрофільним виробництвом, де продукти праці мають подвійне призначення і використовуються у формі як предметів споживання, так і засобів виробництва, виконуючи декілька функцій одночасно, що вносить певний елемент невизначеності в розподіл сукупного багатства, споживчих вартостей на засоби виробництва та новостворений продукт.

Аналіз стану функціонування системи управління господарськими системами сфери харчування дає підстави стверджувати про необхідність їх концептуального оновлення (розвитку) на основі використання комплексної методики

організаційного проектування із поєднанням різних підходів та ознак структуризації цілей і функцій. При цьому теоретичну і прикладну розробку активно-випереджальних, а не пасивно-констатуючих систем управління сферою харчування із застосуванням методології системного та стратегічного підходів слід спрямувати на досягнення синергетичного ефекту узгодженої взаємодії контурів державного регулювання, місцевого самоврядування та мікроекономічного управління в умовах ринку.

Стратегічною концепцією державного регулювання розвитку сфери харчування має стати довгострокова національна та регіональні програми розвитку харчування населення, підвищення конкурентоспроможності господарських систем-організаторів харчування, розробленню якої має передувати ретельний моніторинг рівня і потенціалу галузей, секторів і виробництв сфери харчування.

Організаційно-економічний механізм реалізації регіональних програм розвитку сфери харчування являє собою сукупність інституційних, організаційних, економічних, соціальних та інших інструментів і засобів впливу на формування конкурентних переваг вітчизняних підприємств у пріоритетних галузях та секторах сфери харчування. Продовольчі товари, що виробляє аграрний сектор і харчова промисловість, а також склад основних видів продовольчої сировини доцільно привести у відповідність для цільового управління розвитком окремих секторів сфери харчування. Зміна пріоритетів значущості продуктів харчування має йти в напрямку першочергового забезпечення людини здоровою їжею відповідно до розумних потреб, тобто пріоритетними є соціальні інтереси, а не отримання прибутків корпорацій. Соціальні цілі повинні переважати над економічними, а сферу харчування слід розглядати як природно-соціально-економічну багаторівневу систему регіону.

У стратегії нарощування душевого споживання продовольчих товарів та досягнення нормативного рівня необхідно враховувати вплив фактора зовнішньоекономічної діяльності відносно відкритості внутрішнього ринку та його захисту. Доцільно стимулювати виробництво на експорт продуктів харчування з високою доданою вартістю, а для внутрішнього ринку робити ставку на екологічність і нові функціональні продукти.

У науковий обіг слід увести терміни «рівень» «якість» та «вартість харчування» та на їх основі сформулювати дві підсистеми: продукти тваринного та рослинного походження, а їх співвідношення вважати нормативним, що має забезпечити збалансованість харчування за найбільш цінним тваринним білком, вуглеводами та

жирами. Переважно тваринний чи рослинний тип харчування доцільно пов'язати з численними факторами природно-кліматичного, етнічного, релігійного, демографічного та психологічного характеру. На основі проведених досліджень запропонована система оцінних показників структурного аналізу споживання продуктів харчування, яка включає три групи показників: забезпечення білковими продуктами, рівень досягнення інтегральних норм споживання продуктів тваринного та рослинного походження, показники стану інфраструктури сфери харчування, а також методика формування регіональних концепцій розвитку сфери харчування.